

MK-74

SIIPIRIKKO 2/1974

JOENSUUN LINTUTIETEELLISEN YHDISTYKSEN JÄSENTIEDOTE

Julkaisija Joensuun lintutieteellinen yhdistys r.y.
Puheenjohtaja Paavo Liimatta Siltak. 32 A 12 Joensuu
Sihteeri Tapani Misschen Koulukatu 8 B 9 Joensuu

LUKIJALLE.

Siipirikkomme taival on alkanut paremmin kuin nimestä voisi päätellä. Kirjoituksia tuntuu olevan tarjolla runsaasti. Niinpä toisenkaan numeron kokoonaminen ei tuottanut vaikeuksia.

Tarkoituksenaamme on vuosittain julkaista kolme numeroa, jotka sisältävät mm. ajankohtaista materiaalia vuodenajoittain ja tietenkin kaikenlaisia lintututkimuksia, niinkuin tämän numeron Paavo Liimatan ansiokas kirjoitus pikkuvarpusesta.

Lehtemme lisäksi toinenkin tärkeä tapahtuma kuuluu vuodelle 1974. Yhdistyksemme rekisteröitiin ja toimintamme on saanut virallisen vahvistuksen.

Meillä on lehti ja yhdistys. Jäseniä on turhan vähän. Ensi vuonna olkoon tavoitteena kolminkertainen jäsenmäärä. Sen verran lintujen ja luonnonystäviä P-Karjalasta löytyy. Muutoinkin voimme paneutua toimintamme laajentamiseen ja harrastuksen levittämiseen laajaan maankuntaan.

Tapahtumarikasta lintuvuotta

Reijo Erola

Sisällys

Lukijalle	1
Pikkuvarpusen (Passer montanus) ja varpusen (Passer domesticus) talviaikaisesta esiintymisestä Pohjois-Karjalassa:	
P.Liimatta	2
Linturetkiltä: Reijo Erola	10
Lehtopöllön ja lapinpöllön ravinnosta Joensuun ympäristössä:	
Heimo Mikkola	16
Muutontarkkailusta Vehkaniityssä: Juha Eronen	18
Jäsenluettelo	19
Yhteishavainnointi keväällä 1974 Joensuun seudulla: Matti Kapanen	20
Tuulihaukkaprojekti: Reijo Erola	25
Lintuatlas: Reijo Erola	26

PIKKUVARPUSEN (Passer montanus) JA VARPUSEN (Passer domesticus)
TALVIAIKAISTA ESIINTYMISTÄ POHJOIS-KARJALASSA

Paavo Liimatta

ESIPUHE

Tässä kirjoituksessa käsitellään pikkuvarpusen talviaikaista esiintymistä Pohjois-Karjalassa sekä varpusen esiintymistä pikkuvarpusen esiintymisalueella ja sen lähiympäristössä. Kirjoituksen aineisto on saatu vuosina 1965-73 suoritetuista talvisista varpuslaskennoista.

HISTORIA

Kirjallisuudessa on niukasti tietoja pikkuvarpusen esiintymisestä Pohjois-Karjalassa. Vanhimmat havainnot ovat jo viime vuosisadalta, jolloin M. von WRIGHT 1859 tapasi parvia Kiteellä. ANTIKAINEN 1965 luettelee Pohjois-Karjalasta julkaistut sekä Palménin arkistossa olevat pikkuvarpushavainnot. Niiden perusteella on luotu kirjallisuudessamme esiintyvä käsitys lajin levinneisyydestä maakunnassa, sillä löydöt useimmiten sattuvat sen pääasialliselle esiintymisalueelle. Oikeasta runsauskuvaa näistä löydöistä ei kuitenkaan voi saada. Ainoastaan EROSEN 1960 havainnot Kiteeltä näyttävät nykyhetkellä sattuvilta: "Pikkuvarpusta pidetään meillä hyvin vähälukuisena pesimälintuna. Paikoin Kiteen pitäjässä sitä näyttää kuitenkin esiintyvän melko runsaasti, jopa enemmän kuin varpusta." Esiintymisalueen ja runsauden muutoksista ei näiden tietojen perusteella voida esittää mitään ehdotonta.

Lähinnä Pohjois-Karjalaa on joitakin tietoja maakunnan eteläpuolisista rajakunnista. Parikkalassa KERKKONEN 1941 piti lajia 'pesivänäkin hyvin yleisenä', mutta myöhemmiltä ajoilta ei ole kuin yksi havainto vuodelta 1954 (HAARTMAN v et. al./T.Poutanen), melko ahkerasta retkeilystä huolimatta. Muista lähikunnista on havaintoja Simpeleeltä 1959 (HAARTMAN v et. al./T.Poutanen), Rautjärveltä vuosilta 1960-64 (HAARTMAN v et. al./P.Moilanen), Imatralta pesimätieto n. 1938 (HAARTMAN v et. al./Pohjakallio) ja muutamia talvihavaintoja. Lappeenrannaseudulla pikkuvarpunen on vakiintunut 1960-luvun alkupuolelta lähtien ainakin talvisin

ja onpa muutamia pesimähavaintojakin (PAAKKINEN-SOJAMO 1971). Menetetyllä alueella Laatokan-Karjalassa laji pesi paikoin varpusta yleisempänä. - Kuvassa 1 on esitetty pikkuvarpusen löytökunnat kirjallisuustietojen mukaan Pohjois-Karjalassa ja sen lähiympäristössä.

Seuraavassa on lueteltu Pohjois-Karjalassa tehdyt pesimäkauden ulkopuoliset pikkuvarpushavainnot:

- 1859 parvia Kiteellä (M. von WRIGHT)
- 5. ja 11.1.1884 Kitee (Palménin arkisto)
- 2.12.1933 2 yks. Raakkylä (PYNNÖNEN 1943)
- 21.10.1957 6 yks. Kiihtelysvaaran Huhtilammella (O. Eskelinen)
- 1960 Kiteen kirkonkylästä kaakkoon johtavan tien varrella 12 km:n matkalla neljässä parvessa yhteensä 35 pikkuvarpusta (varpusia 48 yks.). Kiteen Potoskavaarassa parvissa yhteensä n. 100 yks., joista ainakin 4/5 oli pikkuvarpusia (ERONEN 1960).
- 25.12.1960 Tohmajärven Kemiessä 5 yks. (A. Laaksonen)
- 30.12.1960 Joensuun Noljaakassa 2 yks. varpusparvessa (A. Laaksonen)

TUTKIMUSALUE, AINEISTO JA MENETELMÄT

Edesmennyt pohjoiskarjalainen ornitologi Aarre Laaksonen teki pikkuvarpusesta koko maakuntaan suuntautuneiden retkiensä yhteydessä n. 20 havainton, joista suurin osa oli pesälöytöjä ja poikuehavaintoja kesäajalta. Hän ei kuitenkaan kiinnittänyt lajiin erikoista huomiota, vaan löydöt olivat lähinnä satunnaisia. Varpuslajien esiintymisen ja lukumäärän selvittämiseen ei myöskään soveltunut Laaksonen kesäaikaa käyttämä koiraslintujen laskenta ('autotakseeraus'). Niinpä hänen toimestaan ryhdyttiin pikkuvarpusen esiintymisen selvittämiseksi talviin laskentaan vuodenvaihteessa 1965/66, jolloin lajiä ruvettiin etsimään sen aikaisemmin tunnetulta esiintymisalueelta Pohjois-Karjalassa. Näin ns. pikkuvarpuslaskennat saivat alkunsa, ja niitä on suoritettu sen jälkeen lähes vuosittain viime päiviin asti. Seuraavassa varpuslaskentojen ajankohdat vuosittain:

- 1965/66	6 vrk	26.12.-2.1.
66/67	7 "	25.12.-1.1.
67/68	2 "	29. ja 31.12.
68/69	4 "	26.-29.12.
69/70	1 "	31.12.
70/71	3 "	31.12.-5.1.
71/72	2 "	29.-30.12.
72/73	12 "	26.12.-17.2.

Yht. 37 vrk

Perusteellisin laskenta suoritettiin talvella 1972/73, jolloin laskentaan käytettiin aikaa 12 vrk. Kaksi ensimmäistä laskentaa, 1965/66 ja 66/67, olivat myös melko tehokkaita. Valivuosina laskennat olivat vähemmän perusteellisia. Yhteensä näinä kahdeksana talvena käytettiin aikaa 37 vrk.

Varpuslaskennat ovat suuntautuneet ennen kaikkea Tohmajärven ja Kiteen kuntien alueelle sekä Värtsilään. Täydentäviä laskentoja on suoritettu Kesälahden ja Rääkkylän kuntien alueilla. Lisäksi pikkuvarpusta on tarkoituksellisesti etsitty Pyhäselästä, Ilomantsista, Kiihtelysvaarasta, Tuupovaarasta ja Enosta sekä Kymen läänin puolelta Uukuniemeltä. Itse laskenta on tapahtunut tutkimusalueella liikkuen autolla asutusalueelta toiseen, missä laskenta on suoritettu jalan soveltamalla talvilintulaskennan menetelmää siten, että vain varpuslajit ja niiden seuralajilajisto on huomioitu.

Laskentoihin ovat osallistuneet seuraavat henkilöt: Olavi Eskelinen 1966, Juhani Pyttinen 1965/66-66/67, Hannu Järvinen 1970/71-72/73, Matti Kapanen 1965/66-72/73, Harri Kontturi 1972/73, Aarre Laaksonen 1965/66-66/67, Tapani Missonen 1972/73, Visa Rauste 1968/69-72/73, Tuomo Saloheimo 1972/73, Jouko Tiussa 1965/66-1968/69, Erkki Vartiainen 1965/66-66/67 sekä allekirjoittanut 1965/66-72/73. Lisäksi olen saanut käyttööni Tuomo Erosen ja Kari Varosen havainnot Tohmajärveltä, Juha Erosen ja Jouni Pursiaisen havainnot Pyhäselästä ja Joensuusta sekä Olli Puustisen ja Esa Lavikaisen havainnot Joensuusta.

TULOKSET

Esiintyminen alueella

Taulukoihin 1a ja b on koottu varpuslaskentojen vuosittaiset tulokset kunnittain ja kylittäin koko tutkimusajalta.

Jo ensimmäisessä laskennassa 1965/66 pikkuvarpusen esiintymisalue osoittautui verraten suppeaksi, samoin lajahavaintojen perusteella kirjallisuudessa esitetty kuva suhteellisen oikeaksi. Pikkuvarpusta tavattiin tällöin monin paikoin Tohmajärven ja Kiteen kuntien alueella lähinnä Tohmajärven ja Kiteenjärven välisellä alueella sekä näiden järvien lähiympäristössä. Tohmajärveltä löydettiin kaikkiaan 187 pikkuvarpusta ja 313 varpusta, ja Kiteellä vastaavat yksilömäärät olivat 30 ja 330. Seuraavan vuodenvaihteen 1966/67 laskenta ei tuonut olennaisia

muutosta ensimmäiseen laskentaan. Pikkuvarpusmäärä laski Tohmajärvellä 97 yksilöön, kun taas Kiteeltä lajia löydettiin huomattavasti enemmän kuin edellisessä talvena, 102 yksilöä. Varpusmäärät sen sijaan kasvoivat Tohmajärvellä 377 ja Kiteellä 463 yksilöön johtuen laskenta-alueen laajenemisesta.

Talvien 1967/68-71/72 laskennat eivät olleet täysin vertailukelpoisia kahden ensimmäisen laskennan kanssa, sillä näissä 'välitalvina' laskettiin ainoastaan niitä kyllä, joissa pikkuvarpusta on esiintynyt säännöllisesti vuodesta toiseen.

Sen sijaan vuodenvaihteen 1972/73 laskentatyössä Tohmajärven, Kiteen ja Värtsilän alueet haravoitiin mahdollisimman tarkasti ja tällöin saavutettiin yllättäviä tuloksia. Sekä pikkuvarpusen että varpusen yksilömäärät kasvoivat huomattavasti aikaisempiin tuloksiin verrattuna. Tohmajärvellä tavattiin 317 pikkuvarpusta ja 654 varpusta, ja Kiteellä vastaavat yksilömäärät olivat 263 ja 1178. Lisäksi Tohmajärven itärajan ja Suomen-Neuvostoliiton valtakunnanrajan väliseltä alueelta kunnan alueelta löydettiin 110 pikkuvarpusta ja 205 varpusta.

Varsinaisia pikkuvarpuskeskuksia Tohmajärvellä ovat Asemakylä-Kemie-Ristee-Kirkkoniemä, Riikola, Nikunvaara-Vepsä, Akkala, Kaurila ja Saario. Lisäksi pikkuvarpusia on löydetty Timolasta, Jouhkolasta, Järventauksesta ja Uudesta-Värtsilästä. Kiteellä pikkuvarpuskeskuksia ovat Taipale-Kirkonkylä-Savikko, Puhos, Niinikumpu, Potoskavaara, Haarajärvi sekä Ruppovaara, ja laji on tavattu myös Kiteenlahdessa, Hyypiässä, Loukunvaarassa, Metsäkoskella ja Juurikassa. Värtsilässä pikkuvarpusta on esiintynyt Hiiralan-kirkonkylän-Patsolan alueella. Varpunen on taas esiintynyt kaikilla en. alueilla. Yksinomaan varpusia on Tohmajärvellä tavattu Onkamossa, Tikkalassa, Petraväärassa ja Kuurnassa sekä Kiteellä Tolosenmäessä, Suorlahdessa, Huikkolassa, Kantosyrjässä, Märsäkkälässä, Kajoosaa, Kontiolassa, Rokkalassa, Onterhuuhdassa ja Tasapäässä.

Varsinaisen pikkuvarpusalueen suuruus Tohmajärven, Kiteen ja Värtsilän kuntien alueella on noin 500 km² ja laskenta-alueen noin 850 km². Pohjoisessa esiintymisalue ulottuu Saarion ja Tenkakankaan tienoille, idässä valtakunnanrajalle Värtsilän kirkonkylään asti, etelässä Juurikan seudulle, ja lännessä laji esiintyy Puhoksessa saakka.

Varsinaisen esiintymisalueensa ulkopuolella pikkuvarpusta on tavattu Rääkkylän kirkonkylässä 1 yks. 2.1.1966 ja 5 yks.

25.12.1966. Rääkkylän kunnan alueella laji saattaa esiintyä säännöllisesti em. ja aikaisemmista havainnoista päätellen, valitettavasti tätä ei vain ole varmistettu talven 1966/67 jälkeen. Pyhäselän kunnan Mälon-Reijolan alueella asusti talvella 1972/73 loka-marraskuussa pikkuvarpusparvi, jonka yksilömäärä oli suurimmillaan 35 yks. 4.11.1972 (J. Pursiaisen kirj. ilmoitus). Joensuussa eläli talvella 1 70/71 yksi pikkuvarpunen Miinivaaralla (O. Puustisen kirj. ilmoitus), talvella 1971/72 1 yks. Vehkalahdella (E. Lavikaisten kirj. ilmoitus), ja talvella 1972/73 2 yks., toinen Miinivaaralla ja toinen Repokallion kaatopaikalla (J. Erosen ja J. Pursiaisen kirj. ilmoitus).

Pelkästään varpusia tavattiin Kälviällä (Kirkonkylä, Suurkylä, Purujärvi, Kissala, Varmo ja Villala), Kiihtelysvaarasaa (Kirkonkylä, Heinävaara ja Huhtilampi), Tuusuvuorossa (Kirkonkylä ja Kovero), Ilomantsissa (Kirkonkylä) ja Enossa (Kirkonkylä) sekä Kymen läänin puolella Uukuniemen kirkonkylässä.

Kuvissa 2 ja 3 on esitetty kartat, joista näkyvät pikkuvarpusen ja varpusen tapaamispaikat Tohmajärven, Kiteen ja Värttilän alueilla vv. 1965-74.

Parvimuodostus, elinympäristö ja liikkuminen

Kuvassa 4 on esitetty havaittujen pikkuvarpus- ja varpusparvien lukumäärä parven koon funktiona Tohmajärven, Kiteen ja Värttilän alueella vuosina 1965-73. Kuvasta nähdään, että molemmista lajeista on ylivoimaisesti eniten tavattu 1-5 yksilön parvia, pikkuvarpusella 1-5 yksilön parvien osuus kaikista havaituista parvista oli 46,1% ja varpusella 31,2%. Pikkuvarpushavainnot vähenevät jyrkästi 11-15 yksilön parvien osuuteen (osuus 8,4%), mistä havaintojen lukumäärä laskee voimakkaasti 30-40 yksilön parviin (osuus 1,8%). Näitä suuremmat parvet ovat olleet jo satunnaisia: 60 yks. 26.12.65 Tohmajärven Kirkkoniemessä, ainakin 100 yks. 29.12.71 Tohmajärven Riikolassa ja n. 60 yks. talvella 1972/73 Tohmajärven Nikuvuorossa (T. Erosen kirj. ilmoitus). Tutkimuskauden 1965-73 jälkeiseltä ajalta talvelta 1973/74 on vieläkin suurempia parvia: ainakin 110 yks. 2.12.73 Tohmajärven Riikolassa, n. 80 yks. 27.12.73 Kiteen kirkonkylän kaatopaikalla ja n. 100 yks. talvella 1973/74 Tohmajärven Miinivaarassa (T. Erosen kirj. ilmoitus). Varpusparvien koko pienenee voimakkaasti kuin pikkuvarpusparvien. Suurimmat tavatut varpusparvet ovat olleet vain 100 yksilön suuruusluokkaa: ainakin 100 yks. 28.12.73

Kiteen kirkonkylän kesikustassa.

Suurparvet on tavattu hyvillä ruokintapaikoilla, missä viljan siemeniä on ollut runsaasti saatavilla (maalaiskylien ja -talosten viljavarastot, viljan kuivaamot ja kaatopaikat).

Molempien varpuslajien viihtymistä toistensa seurassa talvisin kuvastaa se, että pikkuvarpunen on tavattu 114 kertaa (68,3%) sekaparvessa varpusen kanssa, kun taas puhtaista pikkuvarpusparvista on havaintoja 53 kpl (31,7%) (kuvan 4 aineisto). Sekaparvista on usein ollut havaittavissa, että molemmat lajit muodostavat kuitenkin selvästi oman ryhmänsä. Varsinaista riittävyyttä lajien välillä yhteisillä ruokailupaikoilla ei ole havaittu. Puhtaita varpusparvia on em. aineistossa 194 kpl (63,0%). Pikkuvarpusen suhtautuminen muuhun seuralajistoon, lähinnä keltasirkkuun ja talitiaiseen, on ollut havaintojen mukaan varsin maltillista.

Pikkuvarpusen talvinen elinympäristö on riippuvainen lajin käytäntästä ravinnosta, toisin sanoen sopivista ruokailupaikoista. Pohjois-Karjalan esiintymisalueellaan pikkuvarpunen viihtyy talvella pääasiassa maalaiskylissä asutuksen lähituntumassa, missä ravintoa on tarjolla. Yleensä lajia ei ole nähty kauempana taloista ei edes lähimetsiköissä. Ainoa poikkeus on talven 1972/73 Kiteen Kirkonkylän kaatopaikalla asustanut pikkuvarpusparvi, lähimmät maatilat sijaitsevat n. 2 km:n päässä kaatopaikasta. Tässäkin tapauksessa ihmisen tarjolle asettama ruoka on houkuttellut parven paikalle. Erityisesti pikkuvarpusen suosiossa ovat maatilat, joiden pihalla kasvaa kuusia. Nämä tarjoavat suojan säätä vastaan ja samalla yöpymispaikan. Varpuset piileskelevät ja yöpyvät useammin rakennuksiin. Pikkuvarpunen viihtyy jotensakin myös taajama-alueilla tosin selvästi huonommin kuin varpunen, esim. Pohmajärven Kemie ja Kiteen kirkonkylän keskusta. Uusille rakennusalueille pikkuvarpunen sen sijaan näyttää kotiutuvan huonosti ja väistää mielellään niitä. Tietoja pikkuvarpusen liikkumisesta esiintymisalueellaan tai sen vaeltaamisesta edemmäksi ei ole 2-3 km:n pituisia matkoja lukuunottamatta (lajia on rengastettu vuoteen 1974 mennessä n. 300 yksilöä, mutta varnaisia rengaslöytöjä ei toistaiseksi ole).

TULOSTEN TARKASTELU

Molempien Passer-lajien seuraaminen on suhteellisen helppoa

talviaikaan, koska ne keskittyvät paikoille, joista on ravintoa saatavilla, ja tällaiset paikat ovat hyvän paikallisuutemuksen avulla olleet helposti löydettävissä. Laskentamenetelmä on joka vuosi ollut sama, mutta vuosittaiset laskenta-alueet ovat vaihdelleet, vaikka samalla perusalueella on liikuttukin. Tutkimus-alue on niin laaja, ettei joka vuosi ole ollut mahdollisuuksia haravoida koko aluetta yhtä perusteellisesti. Tämä aiheuttaa sen, etteivät vuosittaiset tulokset ole täysin vertailukelpoisia. Toinen seikka, mikä aiheuttaa virheitä tuloksiin, on sääolosuhteet. Ajan puutteen vuoksi ei ole ollut mahdollista aina valita hyvää laskentapäivää, vaan laskentapäivät on jouduttu tarkoin ennalta määrittämään. Toisaalta tämä ei ole välttämättömästi aineiston tilastollista käsittelyä ajatellen, mikäli ei pyritä yksinomaan maksimimääriin. Sään aiheuttamaa virhettä tuloksiin on myös vaikea saada selville. Esim. tuulisella ja pyryisellä säällä ja kovalla pakkasella molemmat varpuslajit pyrkivät piileskelemään suojaisissa paikoissa, joista niitä on vaikea löytää. Usein on löydetty varpusparvi navetan tai jonkin varaston ullakolta etsimällä vartavasten rakennusten sisältä. Tuloksiin voivat vaikuttaa myös laskijoiden innokkuus ja rohkeus. Vaatii usein sumeilemattomuutta käydessä tarkastamassa jokainen houkuttelevan näköinen navetta tai viljamaivaamo kysymättä lupaa omistajalta, koska asian selvittämisen kaikille ihmetyksille veisi liiaksi kallista laskenta-aikaa. Tästä johtuen virhe on ehkä melko pieni, sillä kaikissa laskennoissa on pyritty noudattamaan samaa sääntöä. Lisäksi tuloksissa saattaa olla virhettä ylöspäin, mikä johtuu varpusparvien liikkumisesta alueelta toiselle. Tutkimusalueen ollessa laaja ja laskennan kestäessä kauan on mahdollista, että samat Passer-yksilöt lasketaan kahteen tai jopa useampaan kertaan. Havaintoja ruokailupaikkojen vaihdoksista ei kuitenkaan ole tehty.

Edellä esitetyistä, tuloksiin virheitä aiheuttavista tekijöistä huolimatta pikkuvarpusen esiintymisalue maakunnassa ja lajin runsaussuhde varpuseen verrattuna lienevät suhteellisen oikeat. Mitä pikkuvarpusen koko yksilömäärään sen varsinaisella esiintymisalueella tulee kahdeksan vuodenvaihdetta käsittävän laskentakauden aikana on selvästi käynyt ilmi, että mitä enemmän aikaa on käytetty sen etsimiseen, sitä enemmän lajia on myös löydetty. Talven 1972/73 laskennassa, joka kesti 12 vrk, tavattiin sekä pikkuvarpusia että varpusia yli kaksi kertaa enemmän kuin muiden vuosien laskennoissa. Tällöin tavattu pikkuvarpusmäärä

n. 690 yks. lienee myös lähinnä todellista.

Kysymykseen pikkuvarpuskannan lisääntymisestä tai taantumisesta sen Pohjois-Karjalan esiintymisalueella ei voida vastata, sillä tämä aineisto on kerätty aivan liian lyhyen ajan kuluessa ja varhaisempi vertailuaineisto puuttuu kokonaan. Pikkuvarpusen vuosittaiset kannan vaihtelut voivat olla huomattavia, esimerkiksi talvella 1972/73 laji oli tavallista runsaslukaisempi Pohjois-Karjalassa.

YHTEENVETO

Pohjois-Karjalassa vuosina 1965-73 suoritettujen varpuslaskentojen päätarkoituksia on ollut kartoittaa pikkuvarpusen esiintymisalue maakunnassa. Vuodenvaihteen aikoihin suoritettujen laskentojen mukaan pikkuvarpusta esiintyy säännöllisesti vain Tohmajärven, Kiteen ja Värtsilän kuntien alueella. Pikkuvarpusen lukumäärän selvittäminen lajin esiintymisalueella on ollut tutkimuksen toinen päätahto. Vuodenvaihteen 1972/73 laskennassa saatiin pikkuvarpusen kokonaismääräksi n. 690 yksilöä. Varpusten määrä samassa laskennassa Tohmajärven, Kiteen ja Värtsilän alueilla oli n. 2040 yksilöä. Pikkuvarpusen ja varpusen lukumäärien suhde aikana 1965-73 on ollut Tohmajärvellä keskimäärin 1:2,36, Kiteellä 1:3,98 ja Värtsilässä 1:2,71 sekä koko tällä alueella 1:3,07.

Mikä on sitten pikkuvarpusen pesivän kannan suuruus, siihen ei voida vastata, koska vertailuvia laskentoja ja varsinaista tutkimusta ei kesäaikaan ole suoritettu. Joka tapauksessa eräs aiemmin esitetty arvio pikkuvarpusen pesivän kannan suuruudesta n. 100 paria on aivan liian pieni. Talvisia varpuslaskentoja tullaan vielä jatkamaan, mutta pääpaino pannaan kuitenkin pikkuvarpusen pesivän kannan ja pesimäbiologian selvittämiseen.

KIRJALLISUUS

- ANTIKAINEN, E.O. 1965: Itäisten ja kaakkoisten lintulajien leviämisdynamiikasta Pohjois-Savossa.
EICHLEN, J. 1960: Havaintoja pikkuvarpusesta Kiteellä. - Ornis Fenn. 37:134-135.

HAARTMAN v, L., O. HILDEN, P. LINKOLA & R.TENCUVUO. Pohjolan Linnut Värikuvin.

KERKKONEN, P. 1941: Metsävarpunen (*Passer montanus*) Janakkalassa ja Parikkalassa. - Luonnon Ystävä 46:5-6.

PAAKKINEN, A. & E. SOJAMO 1971: Pikkuvarpunen *Passer montanus* Lappeenrannassa 1960-luvulla. - Lintumies 7:21-23.

PYNNÖNEN, A. 1943: Havaintoja Joensuun Seudun Linnustosta ja muutamia lisätietoja myös muun Pohjois-Karjalan linnuista. - Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistyksen julkaisuja, Sarja B, 2, N:o 1.

LINTURETKILTÄ

Kesäkuun 25. ja 26. päivien välinen yö Enon kirkonkylässä Kaltimon voimalaitoksen tien varressa maanviljelijä Onni Koljosen pakettipellolla. Sateisen alkuillan jälkeen selkeni ja ilmassa oli kostean keskiyön tuoksua. Alkumatka Uimaharjasta oli lupaava: kaksi luhtakerttusta ja neljä viitakerttusta. Laskettelin vapaalla pitkää alamäkeä Pielisjoen rantaa kohti. Oikealta puolelta alkoi kuulua rytmikästä narinaa: ruisrääkkä. Pysähtyttyäni kuulin rantapensaikosta viitakerttusen huilun. Panin pyörän tien sivuun ja keskityin kuuntelemaan. Retken kolmas luhtakerttunen lauloi edessäni pajupensaikossa ja äskeinen ruisrääkkä sai tien toiselta puolen kilpalaulajan. Märrät nokkoset, mesiangervot ja vesipisaroiden painosta taipuneet heinät kastelivat housunpolvet kun kiertelin pellolla. Korkealla punakeltaisia pilviä vasten liihotteli *Asio* sp. ja siinä samassa tajusin voimakkaan, hepo-kattimaisen sirinän, joka kuului takaani n. 100 metrin päästä. Muutama sekunti ihmettelyä ja sitten selvisi - viitasirkkalintu. Laulu oli katkonaista, vain 5-10 sekuntia kerrallaan ja hiukan tapailtuaan se vaikenä puoleksi tunniksi. Kauempaa Pielisjoen rantaköivüistä lapin uunilintu peippomaisine säkeineen ilmoitti olemassaolostaan. Vielä tavoitin toisen laulavan viitakerttusen kuulomatkan ääri rajoilta. Lyhyt hämärä päättyi nousevan auringon ja heräävien rastaiden ilmoittaessa: uusi päivä on alkanut. Kertakaikkiaan mieliinpainuva luonnonelämys oli koettu.

Reijo Erola

Passer domesticus)

TOHMAJÄRVI

	65/66	66/67	67/68	68/69	69/70	70/71	71/72	72/73
Kirkkonie- mie-Asema- kylä-Tenka	115(191)	46(182)	11(102)	25(194)		69(160)	112(275)	
Saario	-(14)	14(70)		9(40)			4(74)	
Riiikola	26(51)	27(33)	10(20)	-(40)		30(60)	100(10)	45(47)
Akkala-Jouh- kola	45(42)	14(64)	-(20)	-(33)				25(127)
Nikunvaara- Vepsä-Kuurna								60(45)
Uusi-Värtsi- lä-Kaurila	1(-)	-(-)						25(30)
Timola		-(-)						39(40)
Järventaus- Iittilä	-(8)	-(4)						7(16)
Muu(Tikkala- Onkamo-Petra- vaara)	-(7)	-(24)						
Yhteensä	187(313)	101(377)	21(142)	34(307)		99(220)	100(10)	317(654)

VÄRTSILÄ

Nirala-Kir-
konkylä-Pat-
sola

-(92)

110(205)

Yhteensä

-(92)

110(205)

Taulukko 1a. Pikkuvarpusen (Passer montanus) ja varpusen (Passer domesticus) määrät Tohmajärven
ja Värtsilän kunnissa vv. 1965-73.

- = laji puuttui tarkastuksessa ao. paikkakunnalta
tyhjä = tarkastusta ei suoritettu ao. paikkakunnalla

Passer montanus (Parsus domesticus)

KITEE

	65/66	66/67	67/68	68/69	69/70	70/71	71/72	72/73
Taivale-Kir-	30(163)	20(149)		50(183)		84(175)		61(295)
Konkylä	-(42)	17(40)	7(60)	4(70)		4(45)		11(60)
Savikko		11(54)	18(40)	35(16)	21(20)	20(30)		12(125)
Fuhos	2(13)	7(22)	-(17)	-(27)	1(75)	-(70)		44(69)
Niinikumpu	11(1)	9(17)		4(40)				45(105)
Haraajärvi	-(46)	-(14)		1(-)				22(73)
Ruppovaara	37(25)	38(32)	3(5)	22(3)		-(7)		24(94)
Potokavaara								
Kiteenlahti-								
Hyypä-Loukun-	-(30)	-(84)						35(90)
vaara-Metsäkoski	-(10)							8(105)
Juurikka				-(5)				1(25)
Kunonniemi								
Muu(Polosenmäki-								
Suolahti-Huikko-								
la-Kantosyrjä-								
Kajoo-Närsäkkälä-								
Tasabää	-(51)							-(137)
Yhteensä	80(330)	102(463)	28(122)	116(344)	22(95)	108(327)		263(1178)

Taulukko 1b. Pikkuvarpusen (Passer montanus) ja varpusen (Passer domesticus) määrät Kiteen kunnassa

v.v. 1965-73.

- = laji puuttui tarkastuksessa eo. paikkakunnalta

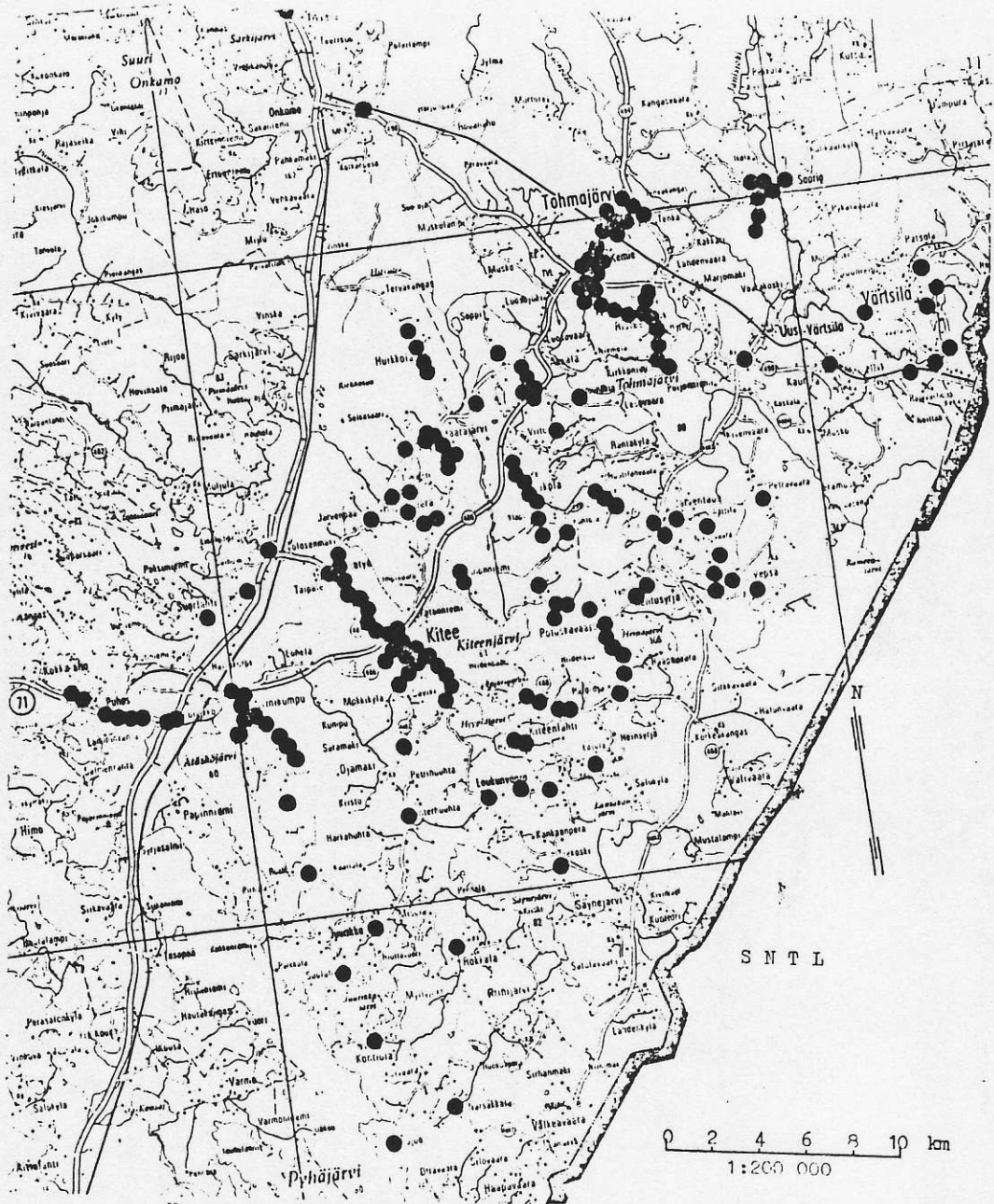
tyhjä = tarkastusta ei suoritettu eo. paikkakunnalla

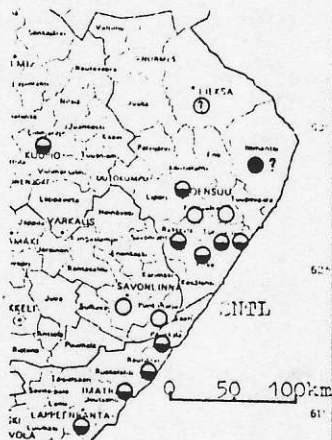

Kuva 2. Pikkuvarpusen (*Passer montanus*) talvikaikaiset löytöpaikat Tohmajärven, Kiteen ja Värtsilän kunnissa vv. 1965-74.

— — — = sen alueen raja, jolta pikkuvarpusta on etsitty

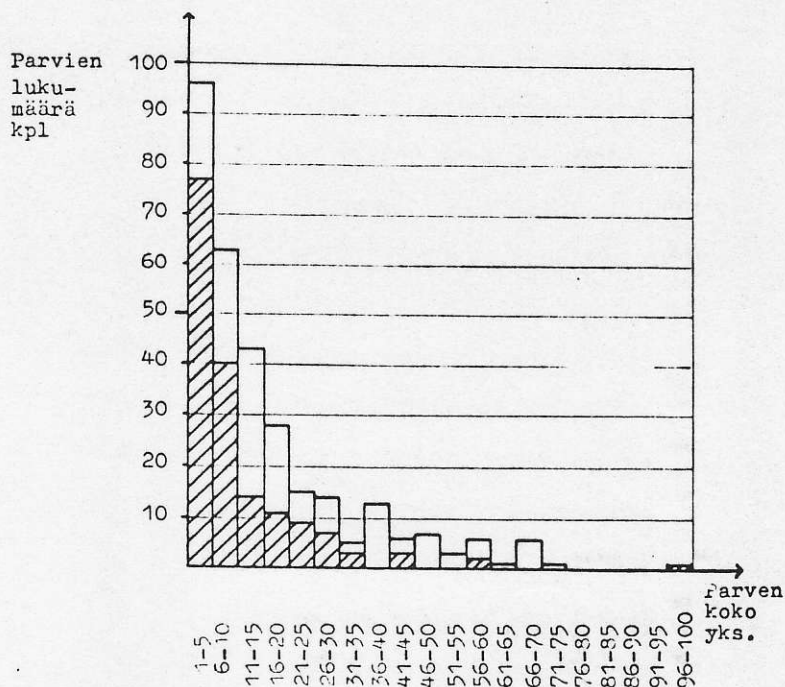

Kuva 3. Varpusen (*Passer domesticus*) talviaikaiset löytöpaikat Tohmajärven, Kiteen ja Värtsilän kunnissa vv. 1965-74.

Kuva 1. Pikkuvarpusen (*Passer montanus*) löytöpaikat kunnittain Pohjois-Karjalassa ja sen ympäristössä.

- = talviaikainen havainto
- = kesäaikainen "
- ◐ = talvi- ja kesäaikainen havainto

Kuva 4. Havaittujen pikkuvarpus- (*Passer montanus*) ja varpus- (*Passer domesticus*) parvien koko ja lukumäärä Tohmajärven, Iiteen ja Värtsilän kunnissa vv. 1965-73.

- = pikkuvarpunen
- = varpunen

LEHTO- JA LAPINPÖLLÖN RAVINNOSTA JOENSUUN YMPÄRISTÖSSÄ

Heimo Mikkola

Pohjois-Karjala on pöllöjen ravinnon suhteen yksi huonoimmin tutkittuja alueita. Tästä syystä kehoitin Matti Kapasta tallettamaan oksennuspalloja kahdelta lehtopöllön pesältä keväällä 1974 ja yhdessä keräsimme löytyneet oksennuspalloet Polvijärven lapinpöllön pesältä 7.6.1974. Oksennuspalloetutkimusten tulokset on seuraavassa esitetty pesittäin.

1. Lapinpöllö: Pesä Polvijärven Martonvaarassa vanhassa kuusi-valtaisessa sekametsässä, jossa koivua vähintään 40% puustosta. Lapinpöllö pesi vanhassa kanahaukan pesässä, joka oli männyssä noin 11 m korkeudella. Paikalta kerätyistä oksennuspalloista päätellen lapinpöllö oli pesinyt paikalla jo 1973. Suuri osa todetusta ravinnosta on syöty jo 1973, mutta uusia ja vanhoja oksennuspalloja ei tutkittaessa eritelty.

Saaliit:

Peltomyyrä	75 kpl
Kenttämyyrä	6 "
Metsäsopuli	2 "
Metsämyyrä	22 "
Metsäpäästäinen	8 "
Idänpäästäinen	1 "
Vaivaispäästäinen	1
	<hr/>
	115 kpl

Kaikkiaan oksennuspalloista löytyi siis 115 saaliin jätteitä. Kaikki saaliit olivat nisäkkäitä. Mielenkiintoisina lajeina ravinnosta mainittakoon kenttämyyrä ja metsäsopuli. Edellinen on Polvijärvellä esiintymisalueensa pohjoisrajoilla ja jälkimmäinen vastaavasti esiintymisalueensa etelärajoilla (vrt.ESKE-LINEN & MIKKOLA 1972).

2. Lehtopöllö: Pönttöpesä Pyhäselän Haavanpäässä n. 5 m korkeudella kuusessa, joka kasvoi vanhassa puistomaisessa koivikossa. Oksennuspalloet olivat Matti Kapasen ja Kimmo Koskelan keräämiä ja peräisin keväältä 1974.

Saaliit:

Peltomyyrä	11 kpl
Metsämyyrä	18 "
Vesimyyrä	5 "
Kotihiiri	1 "
Rotta	2 "
Liito-orava	2 "
Metsäpäästäinen	9 "
Idänpäästäinen	1 "
Vaivaispäästäinen	1 "
Närhi	1 "
Käpytikka	1 "
Räkättirastas, koko	2 "
Punakylkirastas	1 "
Punatulku	1 "
Hömötiainen, koko	1 "
Pajulintu, koko	1 "
Sammakko	2 "
Sittiäinen	2 "
Kultakuoriainen	3 "
	<hr/>
	65 kpl

Saalisluettelosta näkyy hyvin selvästi, miten lehtopöllön ravinto on huomattavasti monipuolisempaa kuin lapinpöllön. Jälkimmäisen ravinnostahan puuttuivat linnut, sammakot ja hyönteiset kokonaan.

3. Lehtopöllö: Pönttöpesä Pyhäselän Hammaslahdessa 4 m korkeudella haavassa. Lähellä pesää eutrofinen lampi, sen päässä haavikko, jossa siellä täällä mäntyjä ja kuusia. Matti Kapanen ja Kimmo Koskela keräsivät oksennuspallot 20.5.1974, jolloin pesässä oli kolme rengastuskelpoista poikasta.

Saaliit:	Peltomyyrä	7 kpl
	Metsämyyrä	1 "
	Vesimyyrä	5 "
	Vaivaispäästäinen	1 "
	Peippo	1 "
	Kirjosieppo	1 "
	Rastas sp.	1 "
	Viitasammakko	3 "
		<hr/>
		20 kpl

Oksennuspalloista löytyi vain 20 eräliin jätteet, mutta ravinto näyttää silti hyvin samanlaiselta kuin edellisellä pesällä. Lehtopöllöjen eräliista mielenkiintoisimmat lienevät liito-oravat ja viitasammakot, joiden molempien esiintyminen Pyhäselässä on näin varmistettu.

KIRJALLISUUS

ESKELINEN, O. & H. LUKKOLA 1972: Lehto-, viiru- ja lapinpöllön ravinnosta Pohjois-Karjalassa ja Savossa. - Pohjois-Karjalan Luonto 2:24-25.

MUUTONTARKKAILUSTA VEHKANNIIITYSSÄ

Juha Gronen

Vehkanniityksi nimitetään Joensuun eteläisissä Vehkalahden ja rautatien välistä peltoa. Tämä pelto ei sinänsä ole erityisen runsaslintuinen, mutta paikan on tehnyt lintupaikaksi sen soveltuvuus muutontarkkailuun.

Jo joitakin vuosia sitten ornitologit huomasivat, että ns. Vehkalahden sillalta on laaja näkyvyys ympäristöön ja erikoisesti etelään. Muutamet lintujen seuraajat olivat jo kyllästyneet Hassanniemen kasvavaan havainnoitsijajoukkoon, ja niinpä Vehkanniityksi saikin heistä ensimmäiset tutkijansa. Useimmille niinivaaralaisille tämä paikka oli mieluisampi myöskin sijaintinsa suhteen. Ensimmäiset lintujen tutkijat nähtiin pellolla vuonna 1968 (Esa Lavikainen ym.), mutta tarkkailu pääsi vauhtiin vasta keuhäällä 1972. Siitä lähtien havainnointi ainakin keuhäisin on ollut tiivistä.

Vehkanniitty soveltuu parhaiten ns. huhtikuun muuton tarkkailuun, jolloin tulevat pääsääntöisesti isot linnut, siemensyöjät ja jotkut kahlaajat sekä lokit. Vuoden 1974 huhtikuun aikana kokoontuikin Vehkalahden sillalle miltei joka aamu pieni ornitologijoukko tiikereineen. Havaintojen teko erosi tavallisesta

käytännöstä erikoisesti siinä, että kaikki, jopa tavalliset pikkulinnutkin, merkittiin muistiin havainto havainnolta. Siten saatiin seuraavat summat eräille runsaslukuisimmille muuttajille: peippo sp. n. 3100 yksilöä, tyyttöhyppyä n. 1000 yks., kyyhkyyjä n. 700 yks., ja rastaita n. 2800 yks., joista n. 1600 yks. räkätirastaita, n. 700 punakylkirastaita ja n. 500 yks. Turdus sp. sekä joitakin laulurastaita. Myös naurulokki on ollut huhti-toukokuun vaihteessa runsaslukuinen. Erillisenä voidaan mainita aivan huhtikuun lopussa muuttaneet tsik-sirkut (pohjan/pikkusirkku), joita kertyi parhaina päivinä jopa 40 yksilöä ja kevään aikana miltei 100 yks.. Huonohkosta lintukeväästä johtuen summat eivät olleet suurempia, vaikka tietenkin näitäkin lajeja muutti huomattavasti enemmän. Silti lienee paikallaan julkaista nämäkin havainnot. Tässä yhteydessä ei ole tarpeen luetella muita erikoisempia lajeja ja enemmän tutkittuja isoja lintuja, joista tulee muissa yhteyksissä mainintaa. Toivottavaa olisi, että ainakin vastaavanlaista havainnointia voitaisiin jatkaa Vehkanniityssä saadaksemme vertailukelpoista aineistoa useammilta keväiltä.

JOENSUUN LINTUTIETEELLINEN YHDISTYS R.Y:N JÄSENLUETTELO 1974

Alanen Parkku	Joensuu	Leppänen Timo	Joensuu
Erola Reijo	Eno	Liimatta Paavo	Joensuu
Eronen Juha	Joensuu	Lyytikäinen Kari	Joensuu
Eronen Tuomo	Littilä	Martiskainen Timo	Joensuu
Eskelinen Olavi	Heinävesi	Nietinen Juha	Joensuu
Hartikainen Alpo	Joensuu	Missonen Tapani	Joensuu
Hyttinen Juhani	Joensuu	Mäkönen Pertti	Joensuu
Joronen Timo	Joensuu	Pursiainen Jouni	Joensuu
Järvinen Hannu	Houvola	Puustinen Olli	Joensuu
Kapanen Matti	Joensuu	Rauste Visa	Joensuu
Karttunen Lauri	Liperi	Tanskanen Timo	Polvijärvi
Kontturi Harri	Joensuu	Tiussa Jouko	Joensuu
Koskela Kari	Kontiolahti	Tolppanen Kari	Joensuu
Koskela Kimmo	Kontiolahti	Varonen Kari	Joensuu
Lappi Esko	Liekka	Virmajoki Olli	Joensuu

YHTEISUHAVAINNOINTI KEVÄÄLLÄ 1974 JOENSUUN SEUDULLA

Matti Kapanen

Jo viidentenä peräkkäisenä keväänä suorittivat Joensuun seudun lintumiehet perinteisen yhteismuutonhavainnoinnin, joka tällä kertaa tapahtui 23.4. Edellisen päivän varsin vilkkaan muuton innoittamana kokoontui "tölliistelijoitä" kaikkiaan seitsemään havainnointipisteeseen, joista kaksi sijaitsi kauempana maakunnassa. Pisteet ja havainnoitsijat:

1. Höytiäisen kanavan suisto: M.Kapanen, P.Kautonen, J.Myller, lisäksi P.Liimatta osan ajasta
2. Kutala; Lehmonniitty: J.Myttinen, P.Lähönen
3. Utra: J.Eronen, K. ja K.Koskela, J.Miettinen
4. Pyhäselkä, Kulo: J.Pursiainen, H.Päivinen, J.Tarvainen
5. Iiksenniitty: E.Lavikainen, E.Päivinen
6. Tohmajärvi, Musko: Tuomo ja Timo Eronen
7. Polvijärvi, Martonvaara: T.Tanskanen

Sää oli verraten suosiollinen, vaikka tarkkailun alkeessa taivas olikin syvään harmaan pilviverhon peittämä ja itäisissä pisteissä ropisi alkutunteina hieman vettä. Mutta jo kahdeksan jälkeen alkoi pilviverho rakoilla ja loppupäivän paisteli aurinko ajoittain lähes pilvettömältä taivaalta. Samalla kohosi lämpötila parista asteesta kymmeneen. Muunnaltaan vaihteleva tuuli puhalteli kovimmillaan 2-3 bof. voimalla. Katsauksessa käsitelään vain klo 14 saakka tehdyt havainnot, vaikka useissa pisteissä havainnointia jatkettiin vielä kauemmin.

KURJET, HA HET, JOUTSEET

Kurkien muutto on yleensä Joensuun seudulla ollut hyvin vaatimaton. Havainnointipäivänä "riukukoipia" nähtiin kuitenkin ilahduttavan runsaasti. Suurimmat muuttajamäärät laskettiin kaupungin itäisissä pisteissä: Kulossa 113, Iiksenniityllä 108 ja Utrassa 81. Muualla luvut jäivät paljon vähäisemmiksi: Höytiäisen kanava 51, Lehmonniityillä ja Martonvaarassa 35. Itäisten pisteitten kurkiparvista olivat muutamat samoja.

Kurkien muutto näytti jatkuvan pitkälle iltapäivään, sillä Utrassa niitä havaittiin 32 yks. klo 14 jälkeen.

myös hanhia muutteli tasaisesti koko päivän. Paras hanhipaikka oli Musko, sillä siellä määritettiin yhteensä 26 metsähanhea ja lisäksi 42 hanhi sp:tä. Höytiäisen kanavalla nähtiin 43+14 ja Utrassa 29+18. Mulon hanhisummaksi tuli 39, johon eivät sisälly 11 paikallisena nähtyä metsähanhea. Suurimmat parvet: Utrassa 16 metsähanhea, Mulossa 15+15 metsähanhea ja Muskossa 15+15 hanhi sp:tä. Eräissä Joensuun pisteissä nähtiin muutamia mahdollisesti samoja parvia: Lehmonniityillä 9 metsähanhea SE 10.55 ja Iiksenniityillä Anser sp. 8 SE 11.00, Höytiäisen kanavalla 7 metsähanhea NE 5.26 ja Lehmonniityillä 7 metsähanhea NE 5.36 ja jälleen Höytiäisenkanavalla 11.40 metsähanhia 7 ENE ja Lehmonniityillä 7 metsähanhea NE 11.50 ja 11.52 Utrassa Anser sp. 7 E. Varsinkin Höytiäisen kanavan ja Lehmonniityjen havainnoissa yksilömäärät ja lentosuunnat täsmäävät hyvin, mutta aikaväli tuntuu liian pitkältä, sillä paikkojen väli on n. 7 km. Tosin todennäköisemmältä tuntuu, että kellonajoissa on ollut parin minuutin heitto.

Joutsenten muutto oli niukkaa. Suurin parvi oli 12 yks., joka nähtiin Mulossa 8.36 ja sama parvi Iiksenniityllä 8.41. Muut vähäiset "parvet" olivatkin 1-2 yks:n suuruisia. Tosin Utrassa muutti 8 yks:n jono klo 14.40.

	1	2	3	4	5	6	7
kurki	51	36	31	113	108	24	36
metsähanhi	43	31	29	30	-	26	2
hanhi sp.	14	-	18	9	15	42	8
hanhet yht.	57	31	47	39	15	68	10

Taulukko 1. Kurkien ja hanhien summat eri pisteissä. Lukuihin sisältyvät mahdollisesti eri pisteissä nähdyt samat parvet, sen sijaan Mulon paikalliset metsähanhet eivät ole mukana.

PETOLINNUT

Petolintujen muutto ei ollut erityisen vilkasta. Runsaimpina esiintyivät tietenkin Buteot, joita nähtiin jonkin verran jokaisessa pisteessä. Valtaosa määritetyistä oli piekanoja. Myös sinisuohaukkoja havaittiin joka pisteessä, eniten Mulossa (4) ja Höytiäisen kanavalla (3). pikkupedoista runsain oli varpushaukka: esim. Lehmonniityillä ja Höytiäisen kanavalla 4 yks. Sensijaan Falcot olivat lähes kateissa. Niinpä tuulihaukasta tuli vain yksi havainto, ampuhaukasta muutama enemmän. Päivän "rareja" olivat epäilemättä maakotkat, joita nähtiin Lehmonniityillä peräti kaksi ja Muskossa yksi.

	1	2	3	4	5	6	7	yht.
kotka		2				1		3
hiirihaukka	1	3	2			1		7
piekana	6	12	8	1	7	2	1	37
Buteo sp.	2	7	12	6	5	3	5	40
sinisuoh.	3	1	2	4	2	1	1	14
varpush.	4	4	1	1		1		11
Kanah.	1		1			1		3
Acc.sp.		4	1	7	1	1		14
tuulih.			1					1
ampuh.	1	1	1	1				4
Falco sp.	2					1		3
petolintu		1						1
suopöllö		1						1
	20	36	29	20	15	12	7	139

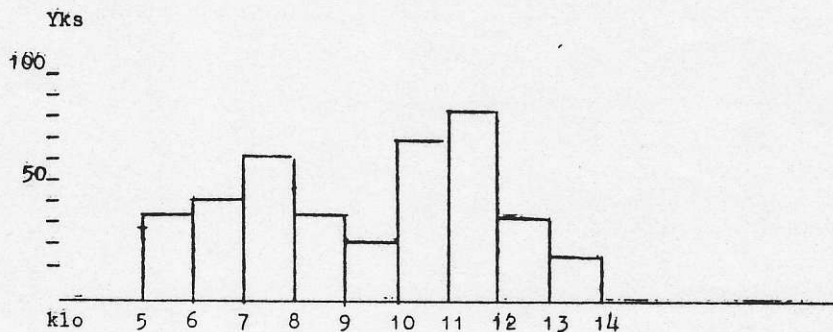
Taulukko 2. Petolintumäärät eri tarkkailupisteissä.

KAHLAAJAT JA KYYHKYT

Töyhtöhyyppiä nähtiin muutolla melko runsaasti. Niinpä Lehmonniittyjä lukuunottamatta kaikissa pisteissä tuli hyyppien määräksi vähintään 150 yksilöä. Eniten niitä muutti Höytiäisen kanavalla, missä summaksi saatiin 385 yks. Muutto alkoi kanavalla klo viiden jälkeen jatkuen melko vilkkaana lähes koko havainnoinnin ajan (ks. kuvio 1). Mulossa laskettiin 296, Utrassa 226 ja Iiksenniityillä 244 hyyppää.

Kuoveja muutti pieniä määriä jokaisessa pisteessä: Utrassa 45 ja Höytiäisen kanavalla 38 yks. Taivassanvuohia nähtiin Lehmonniityillä 32 ja Mulossa 31, muualla vain muutamia muuttajia tai paikallisia. Metsävikloja muutti eniten Lehmonniityillä, kaikkiaan 40, Mulossa 5 ja muissa pisteissä 1-3. Valkovikloja oli Lehmonniityillä kaksi ja Iiksenniityillä yksi. Kapustarintoja havaittiin neljässä paikassa yhteensä 7.

Kuvio 1. Töyhtöhyyppien muutto Höytiäisen kanavalla. Suurimmat parvet 40 ja 42 yks. Päämuuttosuuntia olivat NW 183 ja N 118.

Kyyhkyjä (sepelek. + kyyhky sp.) havaittiin melkein jokaisessa pisteessä 100 yks:n molemmin puolia. Poikkeuksen teki vain Höytiäisen kanava, jossa todettiin vain pari kymmentä muuttajaa. Suurimmat määrät laskettiin Muskosaa 170, Mulossa 140 ja Iiksenniityillä.

PIKKULINTUT

Rastaita muutti useimmissa pisteissä melko runsaasti. Niinpä Lehmonniityillä laskettiin 1500 yks., joista räkättejä yli 1100, Utrassa 1050 rastasta, joista räkättejä 700. Mulossa rastaiden summaksi saatiin 870. Vaatimattominta muutto oli Höytiäisen kanavalla 250 ja Martonvaarassa 215.

Kottaraisten määrät vaihtelivat melkoisesti eri pisteissä. Ylivoimaisesti eniten niitä nähtiin Utrassa, jossa muutti yli 300 yksilöä. Muissa pisteissä jäätin alle 100 yksilön: Mulossa 80 ja Höytiäisen kanavalla 70. Muualla määrät olivat alle 50. On varsin mielenkiintoista, että eniten kottaraisia näkyi pisteissä, jotka sijaitsivat jonkin rannan äärellä, kun taas "sisämaapisteissä" muutto oli lähes olematonta.

Runsain kiurumuutto todettiin Martonvaarassa, hieman yli 100 yks. Muualla määrät vaihtelivat 40-85 yksilöön. Ainoastaan Muskossa ja Iiksenniityillä muutto oli hyvin heikkoa, molemmissa alle 10 yks. Peippojen (F. coe, mon., sp.) suurimmat määrät laskettiin Utrassa 460 (+ pikkulintu sp. 250), Muskossa 380 ja Lehmonniityillä 300. Martonvaarassa muutto oli niukkaa vain parikymmentä lintua ja Höytiäisen kanavalla vieläkin vähemmän.

Eräiden muiden selvästi vähälukuisempien pikkulintujen muuttajamääriä on koottu seuraavaan taulukkoon.

	1	2	3	4	5	6	7
niittykirvinen	2	15	13	34	7	-	14
västäräkki	17	8	14	42	15	1	31
lapinsirkku	16	11	11	4	-	-	-
pulmunen	5	-	25	7	-	-	-

Taulukko 3. Eräiden varpuslintujen muuttajamäärät eri pisteissä.

TUULIHAUKKAPROJEKTI

Reijo Erola

Tuulihaukkatutkimus ei Pohjois-Karjalassa lähtenyt käyntiin odotetulla tavalla. Toistan projektin vetäjälle, Seppo Kuuselalle, lähettämäni arvelut huonosta tuloksesta: "Lintuatlas, lintuhomman suuntautuminen muutontarkkailuun ja pitkät etäisyydet." Nyt, kun on tiedossa tuloksia koko maasta, voin lisätä yhden tärkeän syyn: tuulihaukka on todella vähentynyt maassamme. Tosin Pohjois-Karjala mainitaan kirjallisuudessa huonoksi tuulihaukka-alueeksi (Pohjolan linnut värikuvin). Ilmeisesti tilanne ei aivan näin surkea ole, kuin voisi taulukosta päätellä. Ensimmäisessä kesä on myös varattu tuulihaukan tutkimukseen, joten pitääköpää mielessä.

kunta	pesiä	reviirejä
Polvijärvi	1	2
Joensuu		1
Kontiolahti		2
Kiihtelysvaara		1
Lieksa		2
Outokumpu	1	1
Pyhäselkä		1
Liperi		1
Kitee		2
Eno		1
Rääkkylä		1
	2	15

Taulukko 1. Tuulihaukkakunnat Pohjois-Karjalassa 1974

Tuulihaukkatutkimuksen ohessa löytyi ampuhaukan pesä Kontiolahdelta ja nuolihaukan pesä Lieksasta.

LINTUATLAS 1974

Reijo Erola

Toukokuussa ensimmäisiä ruutuja jakaessani tuntui, että vain muutama innokas saatiin mukaan. Kuitenkin pitkin kesää tuli ruutupyynnöitä ja tuloksetkin palautettiin kiitettävästi ajoissa. Kaikkiaan palautettiin kaavakkeita 51 ruudusta 20 eri havainnoitsijalta. Kaikki ruudut eivät suinkaan ole hyvin laskettuja, vaan joukossa on runsaasti ruutuja, joissa on tehty vain tilapäinen käynti. Erityisen tutkittuja alueita ovat, kuten odottaa saattoikin Joensuun ympäristö ja Lieksan keskustan lähiruudut. Sen sijaan maaseudulla on harvempaa, joten halukkaille on ruutuja jaettavana.

Kaavakkeista kokosin eri lajeista seuraavanlaisia havaintoja. Pesintä varmistui 111 lajista (koodi 12-20)

Silkkiuikku	Sepelkyyhky	Uunilintu
Heinäasorsa	Käki	Tililtä
Tavi	Lehtopöllö	Hippiäinen
Haapana	Sarvipöllö	Harmaasieppo
Jouhisorsa	Suopöllö	Kirjosieppo
Tukkasotka	Helmipöllö	Niittykirvinen
Punasotka	Tervapääsky	Metsäkirvinen
Telkkä	Käpytikka	Västäräkki
Tukkakoskelo	Pikkutikka	Keltavästäräkki
Isokoskelo	Käenpiika	Lapinharakka
Hiirihaukka	Kiuru	Pikkulepinkäinen
Varpushaukka	Haarapääsky	Kottarainen
Kanahaukka	Räystäspääsky	Viherpeippo
Mehiläishaukka	Törmäpääsky	Vihervarpunen
Nuolihaukka	Kuhankeittäjä	Hemppo
Ampuhaukka	Korppi	Punatulkku
Tuulihaukka	Varis	Punavarpunen
Riekko	Harakka	Pikkukäpylintu
Teeri	Närhi	Peippo
Metso	Tulitainen	Keltasirkku
Pyy	Töyhtötäinen	Peltosirkku
Kurki	Hömötiainen	Pohjasirkku
Töyhtöhyppä	Peukaloinen	Pajusirkku
Pikkutylly	Kulorastas	Varpunen
Kapustarinta	Räkättirastas	Joutsen
Taivaanvuohi	Laulurastas	Metsähanhi
Lehtokurppa	Punakylkirastas	Lapin uunilintu
Kuovi	Mustarastas	Idän uunilintu
Pikkukuovi	Kivitasu	Kuikka
Liro	Pensasasu	Kaakkuri
Rantasipi	Leppälintu	Viitakerttunen
Valkoviklo	Satakieli	Kultasirkku
Suokukko	Punarinta	Lapinpöllö
Selkälökki	Ruokokerttunen	Mustakurkku-uikku
Harmaalokki	Mustapääkerttu	Viirupöllö
Kalalokki	Lehtokerttu	
Naurulokki	Pensas kerttu	
Kalatiira	Hernekerttu	

Lajit, joista ei pesimihavaintoa (koodi 01-11) 36 lajia

Härkälintu	Sinirinta	Alli
Lapasorsa	Rytikerttunen	Uivelo
Sinisuoheaukka	Sirittäjä	Kangaskiuru
Kalasääksi	Rautiainen	Pikkulokki
Tylli	Tilhi	Jänkäkurppa
Metsäviklo	Urpainen	Mustaviklo
Kehrrääjä	Järripeippo	Turturikyuhky
Pohjantikka	Peltopyy	Pyrstötiaainen
Palokärki	Ruisrääkkä	Heinätavi
Naakka	Valkoselkätikka	Suosirri
Kuukkeli	Pensassirkkalintu	Kultarinta
Puukiipijä	Luhtakerttunen	Tikii

Atlasruudut, joista on palautettu kaavake aluevastaavalle

Hav. n:o	Nimi	Ruudut	Kunta
1901	Timo Tanskanen	690:62	Polvijärvi
1902	Juha Eronen	694:64	Joensuu
		695:62	Liperi
1903	Juhani Hyttinen	697:62	Polvijärvi
1904	Timo Joronen	694:62	Liperi
1905	Kimmo Koskela	694:65	Joens.Kiihtelysv.
		695:65	Kontiolahti
1906	Kari Koskela	693:65	Pyhäselkä-Kiiht.
1907	Jouni Pursiainen	691:63	Rääkkylä
		693:64	Pyhäselkä
1908	Kari Tolppanen	696:61	Outok.-Polvij.
1909	Juha Miettinen	694:66	Kiihtelysvaara
		694:63	Joensuu
1910	Reijo Erola	698:66	Eno
1911	Pentti Timonen	706:60	Nurmes
1912	Esa Pitkänen	696:70	Ilomantsi
1913	Tuomas Lukkarinen	702:63	Liekksa
		702:64	Liekksa
		702:65	Liekksa
		702:66	Liekksa
		703:63	Liekksa
		703:64	Liekksa
		704:63	Liekksa
		704:64	Liekksa
		705:65	Liekksa
		706:62	Nurmes
		706:63	Liekksa
		706:64	Liekksa

		707:62	Nurmes
1914	Pekka J. Lempiäinen	692:69	Tuupovaara
1915	Pertti Uusivuori	700:68	Liekksa-Ilomantsi
1916	Jouko Tiussa	698:70	Ilomantsi
		698:71	Ilomantsi
1917	Markku Alanen	698:72	Ilomantsi
		690:65	Kitee-Rääkkylä
		690:66	Kitee-Tohmajärvi
		699:72	Ilomantsi
1918	Juha Korpelainen	699:65	Liekksa-Eno
1919	Kari Lyytikäinen	700:69	Ilomantsi-Liekksa
1920	Esko Lappi	700:64	Liekksa
		700:65	Liekksa
		701:63	Liekksa
		701:64	Liekksa
		701:65	Liekksa
		702:64	Liekksa
		702:65	Liekksa
		702:66	Liekksa

Joensuun Lintutieteellisen Yhdistyksen vuosikokous pidetään keskustan lukiolla (ent. tyttölyseo) tammikuun 15. päivänä alkaen klo 18.30.

Siipirikko ilmestyy vuonna 1975 kolmena numerona. Lehti lähetetään kaikille jäsenmaksun maksaneille.